JYX
JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Leino, Kaisa

Title: Monilukutaito tietoyhteiskunnan avaintaitona

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja & Jyväskylän yliopisto, 2019

Rights: CC BY 4.0

Rights url: https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

Please cite the original version:

Leino, K. Monilukutaito tietoyhteiskunnan avaintaitona. Ruusupuiston kärkiuutiset, (5). https://peda.net/jyu/ruusupuisto/uutisarkisto/5-2019/2

Ruusupuiston kärkiuutiset

KASVATUS- JA KOULUTUSUUTISIA JYVÄSKYLÄN YLIOPISTOSTA

Monilukutaito tietoyhteiskunnan avaintaitona

Marraskuussa 2019 julkaistiin Kansainvälisen monilukutaidon ja ohjelmoinnillisen ajattelun tutkimuksen eli ICILS 2018 -tutkimuksen tulokset. Tutkimuksessa tarkasteltiin 8.-luokkalaisten nuorten osaamista sekä nuorten ja heidän opettajiensa näkemyksiä monilukutaidon ja ohjelmoinnillisen ajattelun oppimisesta sekä tietoteknologian käytöstä. Tässä kirjoituksessa tarkastelen monilukutaidon tehtävien sisältöjä ja nostan esiin osaamisalueita, joihin opetuksessa olisi hyvä kiinnittää huomiota aiempaa enemmän.

Opetuksessa huomio tiedon tuottamiseen ja vastuulliseen käyttämiseen

Suomalaisnuorista kolmannes pärjäsi erinomaisesti monilukutaidon arvioinnissa. Samalla on kuitenkin tuotava esiin, että kaikkiaan yli neljännes oppilaista sijoittui heikon osaamisen tasolle. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että merkittävällä joukolla nuorista ei ole riittäviä taitoja hakea, käsitellä ja tuottaa tietoa siten, että he pärjäisivät jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Tutkimuksessa monilukutaitoa tarkasteltiin neljän eri osa-alueen kautta. *Tietokoneen toiminnan ymmärtäminen* sisälsi sellaiset tietokoneiden käyttötavat ja käytön perusteet, jotka tukevat tiedonkäsittelyä. Tehtävänä oli esimerkiksi tunnistaa ja selittää, kumpi kahdesta annetusta salasanasta oli vahvempi ja miksi. Tämän tyyppinen osaaminen on nuorilla hienosti hallussa, ja edellä esitettyyn kysymykseen oikein vastasikin 78 % nuorista.

Tiedon haku ja hallinta sisälsi tehtäviä, jotka liittyivät tiedonhakuun internetissä, sopivan lähteen valintaan sekä tietojen keräämiseen ja järjestelemiseen omaa tarvetta varten. Siinä, missä tietojen haku hallittiin erinomaisesti, tuotti tietojen hallinta jo enemmän ongelmia. Nuorten piti esimerkiksi valita sopiva verkkosivun rakenne annettujen sisältöjen avulla. Tehtävää voisi verrata siihen, että oppilaat sijoittavat sisältöjä ylä- ja alakäsitteitä kuvaavaan puurakenteeseen. Ainoastaan 32 % nuoristamme vastasi oikein tähän tehtävään. Tutkimuksessa olikin havaittavissa, että suomalaiskouluissa harjoitellaan melko vähän sitä, miten tiedon eri osaset linkittyvät toisiinsa ja mikä on sisältöjen suhde.

Tiedon soveltamiseen ja uuden tiedon tuottamiseen liittyvät tehtävät vaativat eri lähteistä saadun tiedon tiivistämistä ja muokkaamista kohderyhmälle sopivaksi. Oppilaiden tuli myös toteuttaa jokin tekstiä ja kuvia sisältävä tuotos, kuten verkkosivu tai posteri. Tällaisissa tehtävissä useimmat nuoret osasivat tuoda tekstiä toisista tiedostoista, lisätä kuvia sekä muokata värejä ja tekstin fonttia. Sen sijaan asetteluun liittyvät kysymykset jäänevät opetuksessa usein käsittelemättä. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että monet oppilaat sijoittivat kuvia siten, että niiden koko tai sijainti suhteessa tekstiin ei tukenut tarkoitusta. Joillain oppilailla oli ongelmia myös hahmottaa sitä, millainen kontrasti tukee lukemista: he saattoivat esimerkiksi laittaa tekstin ja taustan värin liian samanlaiseksi tai sijoittaa tekstiä kuvan päälle (tai toisinpäin) siten, että tekstin lukeminen oli hankalaa tai jopa mahdotonta.

Neljäntenä sisältöalueena oli *digitaalinen viestintä*, jossa tehtävät kohdistuivat siihen, miten nuori osaa jakaa tietoa ja toimia verkossa vastuullisesti ja tietojen jakamisen näkökulmasta turvallisesti. Esimerkkinä tällaisesta osaamisesta on tehtävä, jossa oppilaiden tuli pohtia, liittyivätkö tehtävässä annetut viisi kuvan julkaisemiseen liittyvää seikkaa käytön oikeudellisiin, teknisiin vai henkilökohtaisiin vaatimuksiin. Oppilaista 42 % sai tehtävästä yhden pisteen kahdesta mahdollisesta, ja 35 % oppilaista sai täydet pisteet. Enemmistö oppilaista kertoikin opetelleensa itse internetissä viestimistä. Vajaalla kolmanneksella joku perheenjäsen oli ohjannut verkkoviestimistä, mutta vain 1 % oppilaista ilmoitti oppineensa tästä opettajalta.

Monilukutaidon sisältöjen painotus Suomessa vähäistä

Opettajat painottivat opetuksessaan eniten tehokasta tiedonhakua (74 % opettajista), tietojen esittämistä tietylle yleisölle (61 %) ja tietokoneen hyödyntämistä erilaisten dokumenttien, kuten esitysten, laatimisessa (61 %). Sen sijaan selvästi harvempi opettaja painotti esimerkiksi sitä, miten viitataan digitaalisiin lähteisiin (38 %) tai sitä, mitä seurauksia voi olla julkiseen verkkoon laitetulla tiedolla (47 %). Myös oppilaiden vastaukset vahvistivat, että opetuksessa olisi entistä enemmän syytä kiinnittää huomiota verkon käytön turvataitoihin ja tiedon asianmukaiseen käyttöön, kuten tekijänoikeuksiin. Myös verkosta haetun tiedon arviointi kaipaa entistä enemmän harjoittelua, sillä opettajista vähemmän kuin kaksi kolmesta painotti tätä ja 28 % oppilaista koki oppineensa siitä koulussa vain vähän tai ei ollenkaan.

Uuden opetussuunnitelman mukaan monilukutaidon opetus kuuluu laaja-alaisena kokonaisuutena kaikkien oppiaineiden sisältöihin. Tästä huolimatta suomalaisopettajien painotus monilukutaidon sisältöihin oli osallistuneiden maiden alhaisin. Aktiivisimmin näitä sisältöjä painottivat äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kieliaineiden opettajat. Tämän tutkimuksen valossa näyttää siis siltä, että monilukutaidon sisältöjen tuominen eri oppiaineisiin ei ole edennyt aivan odotusten mukaisesti. Siksi olisikin tärkeää, että aiheeseen liittyviin koulutuksiin pääsisivät kaikkien oppiaineiden opettajat.

ICILS 2018 -tutkimuksen tuloksiin ja tehtäviin voi tutustua tarkemmin osoitteessa http://ktl.jyu.fi/icils

Kaisa Leino

Kirjoittaja Kaisa Leino työskentelee yliopistotutkijana Koulutuksen tutkimuslaitoksella Kansainvälinen arviointitutkimus -tiimissä. Hän toimii lukutaidon asiantuntijana ja on ICILS-tutkimuksen kansallinen koordinaattori.

Lähetä palautetta kirjoittajalle: kaisa.j.leino@jyu.fi

Teemakuva: Martti Minkkinen ja iClipart.com, henkilökuva: Martti Minkkinen

Edellinen | Seuraava | Palaa pääsivulle

0 kommenttia